

Cultura helpt biologische boomteelt ontwikkelen

Pioniers in de boomteelt

In Wilhelminaoord, het meest westelijk gelegen dorpje van de provincie Drenthe, ligt het biologisch-dynamische boomteeltbedrijf Cultura van Alfred en Gerda Vijn. Het ligt ingebed in het landschap van de voormalige koloniën van Weldadigheid. Het bedrijf profileert zich als voorloper in de biologische boomteelt. Daarmee heeft Cultura naast het kweken van bomen, ook een belangrijke taak bij de ontwikkeling van de sector. Dat komt tot uitdrukking in de samenwerking met onderzoeksinstituten, de Dienst Landbouw Voorlichting en het Steunpunt Biologische Boomteelt.

De teelt van fruitbomen is een specialisme op Cultura. (Foto Hans Dijkstra)

BEDRIJF IN BEELD

De biologische boomteelt heeft toekomst, daar zijn Alfred en Gerda van overtuigd. Met hun manier van telen willen ze de natuurlijke eigenschappen en de verschijningsvormen van boom- en struiksoorten stimuleren. Dat het gebruik van chemische middelen negatief werkt op de levensprocessen van bomen en planten is voor hen duidelijk. Voor veel kwekers en afnemers van plantsoen is dat echter niet vanzelfsprekend.

Ontwikkeling rassen

Cultura is op dit moment een van de weinige boomkwekerijen in Nederland die biologisch geteeld bos- en haagplantsoen levert. Daarnaast is ze gespecialiseerd in de teelt van fruitbomen. Bij de rassenkeuze kijkt Cultura naar soorten die weinig ziektegevoelig zijn, beproefde oude rassen, maar ook onderzoekt ze de mogelijkheid van nieuwe gezonde variëteiten. Bij de ontwikkeling van de rassen en het enten van fruitbomen heeft Cultura veel hulp gehad van Henk Houtman, een gepensioneerde fruitkweker, die zelf enkele nieuwe variëteiten heeft gevonden. Er komt steeds meer vraag naar biologisch geteeld plantmateriaal. Dit jaar heeft Cultura veel bomen geleverd aan ecologische hoveniers en aan een aantal landschapsprojecten. Op het landgoed Bleyendijk bij Vught bijvoorbeeld is een landschapsplan uitgevoerd waar ruim 4000 bomen van Cultura zijn geplant. De beheerder ing T. van Duuren hierover: 'Ik ben uitermate tevreden over het plantmateriaal en vooral onder de indruk van het wortelgestel.' Hij heeft ook plantsoen gebruikt uit de reguliere teelt. 'Ondanks het droge voorjaar, waar de nieuwe aanplant erg onder geleden heeft, zijn de biologisch geteelde bomen van Alfred en Gerda Vijn goed aangeslagen.' Staatsbosbeheer heeft ook belangstelling voor het teeltmateriaal van Cultura.

Land van Weldadigheid

Cultura ligt in een gebied waarvan de Maatschappij van Weldadigheid in Frederiksoord 70 ha bestemd heeft voor de vestiging van boomkwekerijen en de ontwikkeling van de boomkwekerijsector in Drenthe. Als het aan Alfred en Gerda ligt mag dat best een centrum worden met het accent op de biologische boomteelt. In 1995 zijn ze in Wilhelminaoord gestart, nadat ze zes jaar ervaring hadden opgebouwd met een kleine biologische boomkwekerij in Schoorl (Noord-Holland). Er ligt 4,2 ha van het bedrijfsoppervlak dicht bij hun huis en ongeveer 0,3 ha in Wapserveen. Hun teeltmethoden zijn gebaseerd op de principes uit de biologisch dynamische landbouw. Cultura betekent de aarde verzorgen. De relatie tussen die naam en hun werkwijze wordt in twee opzichten duidelijk. Enerzijds proberen ze door het kweken van gezonde, vitale bomen met een goed weerstandsvermogen tegen storende milieu-invloeden, een bijdrage te leveren aan 'de verzorging van het stukje aarde waar de bomen uiteindelijk geplant worden'. Anderzijds is biologische kwaliteit alleen te bereiken door 'behoedzaam om te gaan met de bodem'.

Wanneer ingrijpen

Vanaf 1997 is Cultura een voorbeeldbedrijf geworden. Dat betekent een intensieve samenwerking met Arie van den Berg van de Dienst Landbouwvoorlichting. Hij heeft dit jaar voor het eerst ook de biologische boomteelt onder zijn hoede. Vijn is heel tevreden over de samenwerking. 'Van den Berg is praktisch ingesteld en komt een keer in de veertien dagen langs, dan lopen we samen over het land. Ik lever hem kennis en informatie over mijn manier van werken en Arie is voor mij een goede gesprekspartner om te overleggen hoe ik bepaalde problemen aan kan pakken.' Een moeilijke

opgave bij het biologisch telen van bomen is volgens hem het bepalen van 'de drempel'. Wanneer is het werkelijk nodig om in te grijpen? Alfred geeft aan dat het juist een kunst is om niet iets te willen doen: 'Actief waarnemen en met een open belangstelling volgen wat er gebeurt, dat is belangrijk.' Hij vindt het elke keer weer een verrassing om te ervaren hoe de natuurprocessen hun eigen oplossingen vinden bij calamiteiten. Hij had dit voorjaar een aantasting van rupsen van de wintervlinder op zijn fruitbomen. 'Eigenlijk is het een soort die de eik als gastheer heeft. Eiken zijn er genoeg op en rond de kwekerij. Op een gegeven moment zaten ze met grote hoeveelheden op de pas uitgelopen bladeren van de fruitbomen. Arie van den Berg adviseerde een bacteriepreparaat toe te passen, waar de rupsen "buikpijn" van krijgen. Met enige schroom besloot ik om het op een paar rijen vruchtbomen te proberen. Een tijdrovend karweitje, omdat je nauwkeurig op de bladeren moet spuiten. Binnen enkele dagen was er op de hele kwekerij geen rups van de wintervlinder meer te bekennen. Ik vraag me nu wel af of dat door het middel kwam, of dat ik eigenlijk te voorbarig heb ingegrepen.'

Alfred en Gerda Vijn behoren tot de groep pioniers in de biologische boomteelt. Op hun bedrijf doen een aantal onderzoeksinstellingen onderzoek naar biologische teeltmethoden. (Foto Hans Dijkstra)

Onderzoek op Cultura

Dit seizoen is op het bedrijf een start gemaakt met onderzoek naar de biologische boomteelt in de volle grond. Het wordt uitgevoerd door het Proefstation voor de Boomteelt in Boskoop (Nico Dolman en Anette Pronk) in samenwerking met het Louis Bolk Instituut in Driebergen (Joke Bloksma). Het onderzoek bestaat uit het in kaart brengen van de werkwijze van Cultura, de ontwikkeling van het plantsoen en de bodem. Op het bedrijf van Alfred en Gerda zijn vier percelen geselecteerd, die gedurende het groeiseizoen intensief worden bemonsterd op het verloop van stikstofmineralisatie. De afname van het organisch stofgehalte in de boomkwekerij is een veel voorkomend probleem. Voor de biologische teelten is een uitgebalanceerd composteringsbeleid van groot belang. 'Voor de voorbereiding van de kweekbedden maak ik gebruik van speciale boscomposten; boomblad met rundermest en kruidenpreparaten', vertelt Alfred. Zijn er-

Teelt:	4,5 ha boomteelt, waarvan 1 ha hoogstam fruitbomen (appel, peer, pruim, kers, kweepeer, moerbeï, mispel, perzik, tamme kastanje), 0,5 ha laagstam en klein fruit, bijna 2 ha bos- en haagplantsoen (esdoorn, els, berk, haagbeuk en beuk, tamme kastanje, es, eik, lijsterbes, linde, iep en diverse struiken voor landschappelijke beplantingen) en nog een klein oppervlak laanbomen (es, esdoorn, boomhazelaar en lijsterbes), 1 ha braak.
Bodem:	humeuze zandgrond met keileem op 80 tot 120 cm onder maaiveld, goed geschikt voor boomteelt (klasse 2), beregeningsafhankelijk.
Onkruid-beheersing:	naast handmatig wieden ook mechanisch; schoffeltuig achter tweewielige trekker, wieden en in noodgevallen frezen

varing is dat de verzorging van de bodem op het humeuze Drentse zand meer aandacht vraagt dan wat hij gewend was op de kleihoudende gronden in Schoorl. Op de kwekerij doet Joke Bloksma ook nog onderzoek naar meeldauwverschijnselen op eik.

Taakverdeling

Door hun rol als voorloper in de biologische boomteelt, is de familie Vijn veel tijd kwijt met het informeren en rondleiden van vertegenwoordigen van allerlei instanties en geïnteresseerden. Hun kennis is een gewild product. Alfred: 'Het is natuurlijk allemaal heel belangrijk en interessant al die aandacht, maar er moet ook gewerkt worden.' Om de belangstelling op allerlei fronten een beetje te kanaliseren is er een duidelijke taakverdeling tussen Gerda en Alfred afgesproken. Alfred richt zich op de teelttechnische aspecten van het bedrijf: de planning, organisatie en de uitvoering van het werk op de kwekerij, de levering van plantsoen en de ontwikkeling van de teeltmethode. Daarnaast is hij nog lid van de landelijke werkgroep biologische boomteelt. Gerda is echt in haar element als het gaat om PR, het organiseren van bijeenkomsten en het leggen van contacten. Verder heeft ze een taak in de facilitaire ondersteuning van het bedrijf en is actief bij de organisatie van activiteiten van het Steunpunt Biologische Boomteelt. 'Daarnaast ben ik ook vaak op de kwekerij te vinden. Ik heb een taak in de verzorging van de fruitbomen: enten, opeen zetten, vastbinden van de bomen en op dit moment (medio augustus) zijn we alleen maar aan het wieden, wieden en nog eens wieden.' Alfred weet dat het onkruid ook op gangbare boomteeltbedrijven een probleem is. Onkruidbestrijding kost dit jaar extra tijd en energie door de weersomstandigheden. Gerda verteld: 'We zijn er met z'n allen heel hard aan bezig. Het is ook gezellig. Nu in de vakantietijd zijn er vrijwilligers en stagiaires ingeschakeld en helpen de kinderen elke dag een handje mee. Ze weten dat we pas op vakantie kunnen als het wieden klaar is...'